

מהר"ל על התורה עש"ק פ' וזאת הברכה, תשפ"ד

1. מדריגת משה רבינו – שאין חילוק מקומות כלל

פ' וזאת הברכה (לד:א) – וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעֲרַבְת מוֹאָב אֶל הַר נְבוֹ רֹאשׁ הַפְּסָגָה אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרֵחוֹ וַיִּרְאֶהוּ יְקִיָּק אֶת כָּל הָאָרֶץ אֶת הַגְּלִיעָד עַד דָּן:

רש"י – מערבות מואב אל הר נבו - כמה מעלות היו ופסען משה בפסיעה אחת: את כל הארץ - הראהו את כל ארץ ישראל בשלומה והמזיקין העתידים להיות מזיקין לה: עד דן - הראהו בני דן עוזדים עבודה זרה שנאמר (שופטים יט, ל) ויקימו להם בני דן את הפסל, והראהו שמשון שעמיד לנחת ממנו למושיע:

גור אריה (אות א')

מערבות מואב כמה מעלות וכו'. דאם לא כן, "מערבות מואב" למה לי, דודאי מערבות מואב עלה, דבערבות מואב היה. ואם תאמר, ולמה פסען בפסיעה אחת. אבל יש לדעת, כי דבר זה מורה על המדריגה הגדולה שהיה למשה לאחר מיתתו, שהיה בא למדריגה אשר אין שם חלוק כלל, לכך פסע כל המעלות בפסיעה אחת, לא זו אחר זו, שאז היה דבק במעלה שיש חלוק, וכל דבר שיש חלוק - גשם או כח בגשם, אבל משה היה דבק במעלה שאין שם גשם, ולא מצטרף ומתיחס אל גשם, ולפיכך אין שם חלוק מעלות, ולכך פסען בפסיעה אחת:

חידושי אגדות למהר"ל סוטה דף יג:

...ולבסוף הגיע משה אל מדריגה זאת כי זהו ענין הצורה שמגיעה בתכלית, ולכך פסען בפסיעה אחת... כי לא יתחלק הצורה, כי עליתו להר נבו התכלית שלו בעולם הזה, ואז הגיע אל שלימת הצורה שהיא באה בסוף ובתכלית, והצורה לא תתחלק לכך פסע י"ב פסיעות בפעם אחד...

גמ' סוטה יג: - יד.

ויקבר אותו בגיא בארץ מואב מול בית פעור - א"ר ברכיה: סימן בתוך סימן, ואפ"ה ולא ידע איש את קבורתו. וכבר שלחה מלכות הרשעה אצל (יד). גסטרא של בית פעור: הראנו היכן משה קבור? **עמדו למעלה נדמה להם למטה, למטה - נדמה להם למעלה**, נחלקו לשתי כיתות, אותן שעומדים למעלה נדמה להן למטה, למטה - נדמה להן למעלה, לקיים מה שנאמר: ולא ידע איש את קבורתו. ר' חמא בר' חנינא אמר: אף משה רבינו אינו יודע היכן קבור, כתיב הכא: ולא ידע איש את קבורתו...

חידושי אגדות למהר"ל סוטה (שם)

העומדים למעלה וכו'. דבר זה עמקי החכמה אי אפשר לפרש דבר זה על עומקו כפי מה שהוא. **דע כאשר היה מרע"ה בחייו לפי מדריגתו שהיה לו, מדרגת הצורה הנבדל' כמו שרמזנו למעלה**, כמו שאמר הכתוב (שמות ל"ב) כי זה משה האיש וגוי, כי מלת זה מורה על הצורה הנבדלת שהיה למשה, וכאשר היה חי היה לו מדריגה זאת, וכאשר נגנז... אז לא נודע קבורה שלו, כי הקבורה היא הגניזה וזהו הפך מדתו של משה... ולכך לא היה משה מתחבר אל הקבר, ומפני שאין מתחבר אל הקבר לא נודע קברו. וגם משה עצמו אינו יודע היכן הוא קבור... והעליונים היה קברו נדמה להם למטה והתחתונים למעלה, הכל בשביל מדתו של משה שהיה צורה נבדלת ואינו במקום מוגבל...

...והצורה הנבדלת [אינה] כמו הצורה שהיא עומדת בחומר יש לה מקום הוא הגוף שעומדת בו אבל הצורה הנבדלת אין לה מקום מיוחד, ואף כי היה בודאי גוף למשה, לא היה הצורה מוטבעת בגוף עד שיהיה נחשב הצורה שעומדת בגוף, רק הצורה הנבדלת, ולפי שהקבר הוא יחוד מקום אל אותו שנקבר שהוא במקום הזה, ולכך לא היה מתיחס אל משה דבר זה כלל, ואלו היה לו מקום ידוע מיוחד שהוא קברו היה דבר זה יוצא לגמרי מגדר הצורה הנבדלת שאין לה מקום מיוחד...

מהר"ל על התורה

עש"ק פ' וזאת הברכה, תשפ"ד

גבורות ה' פרק כד

שהשם מורה על המהות שהיא הצורה, וכאשר היא צורה לגמרי בלי נטות אל הגשמי השם שלו כפול מורה על צורה גמורה... ומזה תבין כל מה שדרשו ז"ל על כפל השם שמפני שהיה משה צורה נבדלת לא היה שנוי לנבואתו, כי כל הדברים אשר הם צורה נבדלת יש להם קיום ואין להם שנוי כי כח חמרי הוא משתנה. וזה סוד מה שנאמר במשה (דברים ל"ד) לא כהתה עינו ולא נס ליחו, שמשה נפשו לא היה מוטבע בגוף, מפני זה לא היה מקבל חולשה שכל כח גוף מקבל חולשה במה שהוא מוטבע בגוף...

2. מעלת הצורה שאינה מתחת גבול הזמן

פ' וזאת הברכה (לג: יד) – ומִמְנֵגְד תְּבוֹאֵת שְׁמִישׁ וּמִמְנֵגְד גְּרֵשׁ יִרְחִים :

רש"י – גרש ירחים - יש פירות שהלכנה מצלתן ואלו הן קשואין ולועין. (דצר אחר) גרש ירחים. שהארץ מגרשת ומוציאה מחדש לחדש:

גמ' כתובות קיב.

אמר רב חסדא, מאי דכתיב: ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי? למה ארץ ישראל נמשלה לצבי? לומר לך: מה צבי זה אין עורו מחזיק בשרו, אף ארץ ישראל אינה מחזקת פירותיה. דבר אחר: מה צבי זה קל מכל החיות, אף ארץ ישראל קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה.

חידושי אגדות למהר"ל (שם)

ד"א ומה צבי וכו'. ופי' דבר זה, כי כל אשר הוא בעל גשם פעולותיו בעכבה ואשר הוא אינו בעל גשם כ"כ הוא יותר ממהר, כי הדברים הנבדלים אינם תחת הזמן כלל, וכל אשר הוא נבדל יותר ממהר לפעול, ודבר זה בארנו במקום אחר, ולפיכך אמר כי ארץ ישראל מצד קדושתה ממהרת לבשל פירותיה. ומפני כך נמשלת לצבי, כי הצבי קל התנועה מפני שאין בו כבידת החמרי...

פחד יצחק, פסח (מאמר א')

...לפי התפיסה הרגילה ענינה של מדת הזריזות הוא מהירות התנועה של כוחות הנפש וכוחות הגוף הנולדת מחמת הלחץ זה הדחק שהרצון לוחץ על הכוחות הללו להשיג את חפצו בתכיפות... אבל לא כך יוצא מתוך דברי רבותינו... וכשמותחמים אנו את הקו הלאה נמצא שאותה התכונה המציינת ביחוד את "עליונותה" של הנפש, אשר מפני שהיא מן העליונים לכן אפילו אם הביא לה כל עניני עולם לא תמלא, מטפסת היא ועולה עד מרום הפסגה של בריאת בראשית ואפילו אותה ההוויה הנאצלה אשר אנו קוראים לה "זמן" נכסי כפר הם אצלה. ובשעה שהיא ממאסת כל מעדני עולם גם הווית הזמן בכלל המיאוס היא. וכשהיא באה לקיים מצות ומעשים טובים אשר אז היא מקשיבה ומאזינה את "עליונותה" מתעורר הסער הנפשי העומד להסתער על החומה של זמן ולהבקיעה. אדיר חפצה היא לקיים את המצוה שהיא עוסקת בה מעבר למחיצת הזמן... וכתוצאה מן הנסיון הבלתי מוצלח הזה של הנפש לפרוץ פרצה במחיצת השמן באה מהירות התנועה בעבודת השם אשר על ידה מתמעטת כמות הזמן וה"בכדי שיעשה" של המעשה... הוא המקור העליון של מדת הזריזות.

ולמדין אנו דבר זה מחפזון דיציאת מצרים. אשר בודאי אין ענינו בא לומר שהמאורע לא ארך הרבה, אלא כדאסבר לן מאור עינינו מהר"ל (גבורות ה', פרק ל"ו) שמכיון שיציאת מצרים הוא ה"בראשית" של "נצח ישראל"... שהיא בריאה למעלה מן הזמן לכן הוצרכה יציאת מצרים להיות נמשכת מלמעלה מן הזמן והיינו שיציאת מצרים היתה בחפזון...

נתיבות עולם נתיב הזריזות פרק ב

...כי מי שאינו זריז במצות ונחשב שהוא מוטבע בחומר עד שאין נפשו נמצא בפעל, שאם לא היה מוטבע בחומר לא היה עצל והיה גובר על הגוף, אבל העצלה מורה כי נפשו מוטבע דבר מה בגוף...